

راهنمای

مدیریت بحران برای مدیران بحران

تدوین و ترجمه:

مجید فراهانی

دکتری مدیریت - بی‌گانه و کار DBA و عضو شورای شهر تهران

مهندس بهروش

دکتری مدیریت محیط زیست - حقوق محیط زیست

عاطف مهدی

دکتری مدیریت محیط زیست - حقوق محیط زیست و دانش‌های شهرداری منطقه ۱۷ تهران

Asian Disaster Preparedness Center

انتشارات راز نهمان

۱۳۹۷

سرشناسه

: کارتر، دبلیو. نیک

Carter, W. Nick

عنوان و نام پدیدآور

: راهنمای مدیریت بحران برای مدیران بحران/ [دبلیو. نیک کارتر] ؛ تدوین و

ترجمه مجید فراهانی، مهدی بهروش، عاطفه مهدی.

مشخصات نشر

: تهران: راز نهان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری

: ۴۵۴ص.

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۸-۳۱۵-۵

وضعیت فهرست نویسی

: فیبا

یادداشت

: عنوان اصلی: Disaster management : a disaster manager's handbook , 1992.

موضوع

: اورژانس — مدیریت — دستنامه‌ها

موضوع

: Emergency Management-- Handbooks, manuals, etc.

شناسه افزوده

: ف. مانی، مجید، ۱۳۵۲ — مترجم

شناسه افزوده

: بهروش، مهدی، ۱۳۵۹ — مترجم

شناسه افزوده

: مهدی، عاطفه، ۱۳۶۶ — مترجم

رده بندی کنگره

: HV۵۵۳/۲۲۱۹۷

رده بندی دیویی

: ۴۳۳۴

شماره کتابشناسی ملی

: ۱۶۵۰۰۳

آدرس: میدان انقلاب، اورمال زاده جنوبی، کوچه دانشور، پلاک ۱۲، واحد ۲

شماره تماس: ۰۲۱۶۶۹ ۱۸۴۱ - ۰۹۱۲۲۳۰۲۶۹

آدرس الکترونیکی: raznahanbook@gmail.com

آدرس سایت: www.raznahanbook.com

عنوان کتاب..... راهنمای مدیریت بحران برای مدیران بحران

تدوین و ترجمه..... مجید فراهانی، مهدی بهروش، عاطفه مهدی

صفحه آرا..... رضا کاوه

طراح جلد..... رضا کاوه

ناشر..... رازنهان

شمارگان..... ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ..... اول ۱۳۹۷

قیمت..... ۴۵۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-448-315-5

فهرست مطالب

۹.....	دیباچه
۱۵.....	فصل اول: اصول مدیریت بحران
۱۷.....	بخش اول: اهمیت بحران
۲۵.....	بخش دوم: تهدید بحران
۵۱.....	بخش سوم: سیاست مدیریت بلایای ملی
۶۱.....	بخش چهارم: لزوم اصل مقابله با بحران
۷۹.....	بخش پنجم: چرخه مدیریت بحران
۹۱.....	بخش ششم: بحران و توسعه ملی
۱۰۳.....	بخش هفتم: قانون گذاری درباره بلایا
۱۱۳.....	بخش هشتم: منابع ضد بحران
۱۳۹.....	بخش نهم: کمک‌های بین المللی به بحران
۱۵۱.....	بخش دهم: مدیریت در بحران
۱۶۹.....	بخش یازدهم: سازماندهی
۱۹۱.....	بخش دوازدهم: برنامه ها
۲۲۳.....	بخش سیزدهم: استفاده از منابع
۲۴۳.....	فصل دوم: اقدامات بلند مدت
۲۴۵.....	بخش چهاردهم: پیش گیری
۲۵۳.....	بخش پانزدهم: کاهش دادن
۲۶۹.....	فصل سوم: فاکتورهای مهم قبل از بحران
۲۷۱.....	بخش شانزدهم: آمادگی
۲۹۱.....	فصل چهارم: پاسخ به بحران بوجود آمده
۲۹۳.....	بخش هفدهم: پاسخ به تاثیر بحران
۳۲۵.....	بخش هجدهم: لجستیک

۳۴۱ فصل پنجم: عوامل عمده تأثیر گذار بر بحران

۳۴۳ بخش نوزدهم: بازیابی از بحران/ حادثه

۳۶۱ بخش بیستم: بررسی پس از حادثه

۳۶۷ فصل ششم: الزامات پشتیبانی مدیریت بحران

۳۶۹ بخش بیست و یکم: آموزش

۳۸۳ بخش بیست و دوم: آگاهی عمومی

۳۹۳ بخش بیست و سوم: پژوهش ها

۳۹۹ پیوست ها

www.ketab.ir

دیباچه

مدیریت بحران، از دیرباز بسیار مهم در سطح ملی است که هم برای دولت‌ها و هم برای مردم از اهمیت بسیاری بالایی برخوردار است. امروزه به دلیل خطرات فزاینده در محیط جهانی، مدیریت بحران، اهمیت ویژه‌ای یافته است.

از این رو، مدیریت بحران برای این که مکرراً واقع شود، باید به صورت یک فعالیت فراگیر و مستمر (و نه به عنوان یک واکنش مقطعی به شرایط بحرانی خاص) اجرا گردد. در نتیجه، نمایندگان ملی که مسئولیت انجام وظایف مدیریت بحران را به عهده دارند، محبورند با طیف وسیعی از موضوعات تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، سازمانی، عملیاتی و نظایر آن درگیر باشند. بنابراین اگر این افراد به دستورالعمل‌ها و توصیه‌های مربوطه (در قالب یک کتاب مرجع آماده) دسترسی داشته باشند، قطعاً مدیریت بحران تأثیرگذار خواهد بود.

هدف

هدف از این کتاب، ارائه یک مرجع و راهنما برای افرادی است که (چه در داخل و چه در خارج از دولت) ممکن است به نوعی وظایفی را در قبال مواجهه با بحران بر عهده داشته باشند. بنابراین، هدف اصلی این کتاب، کمک به مدیران در دستیابی به استانداردهای حرفه‌ای است که آنها را در مواجهه با شرایط روزمره مدیریت بحران و وضعیت‌های واقعی بحران توانمند می‌سازد.

کانون تمرکز

این کتاب بر فعالیتهای واقعی مدیریت بحران در یک منطقه متکی بوده و سعی دارد واقعیت را با نیازهای مدیران حوزه مدیریت بحران در این ناحیه ارتباط دهد. از این رو این کتاب یک مرجع عملی است، نه مجموعه‌ای از گزاره‌های نظری. با وجود این تمرکز منطقه‌ای، این کتاب از اصول و شیوه‌هایی از مدیریت بحران تبعیت می‌کند که به وضوح در نواحی و شرایط دیگر نیز قابل بکارگیری باشد.

قلمرو و محدودیت‌ها

این کتاب به عنوان یک مرجع عملی به گونه‌ای طراحی شده که بتواند حوزه وسیعی از مدیریت بحران را پوشش داده و دستورالعمل‌هایی را برای بخش‌های بزرگی که تشکیل‌دهنده آن حوزه هستند ارائه دهد.

این کتاب قصد ندارد به جنبه‌های بسیار تخصصی وضعیت‌های بحرانی مثل موضوعات خاص اقتصادی، فنی و اجتماعی بپردازد. این مباحث بیشتر به کارشناسانی مربوط می‌شود که آماده ارائه توصیه‌های مربوطه هستند.

قالب و سبک

این کتاب که در قالب یک سبک مرجع آماده و عملی ارائه می‌شود به بخش‌های مهمی تقسیم می‌شود که فصول ارائه‌شده در آن تا حد امکان متکی به خود بوده و هر یک که لازم باشد به اندازه کافی از ارجاعات متقابل استفاده می‌شود. از این رو مخاطب احساس می‌کند که استفاده از این کتاب بسیار ساده و سراسر است. به علاوه، این کتاب سعی دارد از اتخاذ یک رویکرد خشک و متعصب پرهیز کرده و در مقابل، یک روش پندآمیز و مشورتی را دنبال کند که مشتمل بر ارائه گزینه‌ها و مراجع موردی است که مدیران بحران می‌توانند به کمک آن نیازهای مختص منطقه خود را برطرف کنند. لذا این باور وجود دارد که این کتاب می‌تواند به استفاده و بکارگیری از تجربیات گذشته کمک کند. دستورالعمل‌های ارائه‌شده در این کتاب به گونه‌ای طراحی شده است که بتوان آن را به راحتی با شرایط محلی مختلف تطبیق داد.

تعریف بحران

تعاریف متعددی را می‌توان برای بحران برشمرد. بیشتر این تعاریف، ویژگی‌های زیر را دربردارند: اختلال در الگوهای طبیعی زندگی. این اختلال معمولاً جدی بوده و می‌تواند به صورت ناگهانی، غیرمنتظره و گسترده رخ دهد. اثرات انسانی نظیر مرگ، جراحت و صدمات، فقر و مشکلات بهداشت و سلامت. اثرات ناشی از ساختار اجتماعی مثل تخریب یا آسیب وارده به نظام‌های حکومتی، ساختمان‌ها، ارتباطات و خدمات ضروری. نیازهای جامعه مثل سرپناه، خوراک، پوشاک، کمک‌های طبی و مراقبت‌های اجتماعی.

تعدد و گستردگی تعاریف مورد استفاده و نیاز به سازمان‌های خاص برای تدوین تعاریف خاص خود، در طول دوره گردآوری این کتاب مورد توجه قرار گرفته است. تعریف به کار رفته در این کتاب عبارت است از:

• یک رویداد طبیعی یا ساخته بشر ناگهانی یا تدریجی که تأثیرات آن با چنان شدتی رخ می‌دهد که جامعه مبتلا شده به آن مجبور شود اقدامات ویژه‌ای را در پاسخ به آن اتخاذ کند.

در رابطه با تعریف بحران، این نکته را نیز باید مدنظر قرار داد که مدیریت بحران اساساً یک فرایند پویا است. مدیریت بحران دربرگیرنده وظایف کلاسیک مدیریت شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، استخدام، رهبری و کنترل است. علاوه بر این، مدیریت بحران، سازمان‌های زیادی را شامل می‌شود که با همکاری یکدیگر از بروز پیامدهای بحران اجتناب می‌دهند، پیامدهای بحران را کاهش داده، خود را برای آن آماده کرده، به آن واکنش داده و بعد از بروز آن خود را بازیابی کنند. مدیریت بحران به شرح زیر تعریف می‌شود:

یک علم کاربردی که با مشاهده و تحلیل منظم وضعیت‌های بحرانی، به دنبال بهبود معیارهای پیشگیری، کاهش، آمادگی، واکنش اضطراری و بازیابی است.

کاربرد عملی تعریف بحران

در مدیریت بحران، کاربرد عملی مهمی برای تعریف بحران وجود دارد. چنین تعریفی به ارائه یک مفهوم و زمینه مشترک در سرتاسر فعالیت‌های مدیریتی کمک می‌کند. از این جهت، انتخاب تعریف مناسب برای مقاصد تصمیم‌گیری، سازماندهی، برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری بسیار حائز اهمیت است. به همه کشورها و سازمان‌ها پیشنهاد می‌شود تعریفی را انتخاب کنند که بیشترین تناسب را با اهداف آنها داشته و بر این اساس آن را به کار گیرند.

چرخه مدیریت بحران

یک چرخه استاندارد از مدیریت بحران در سرتاسر این کتاب مورد استفاده قرار گرفته است. این چرخه به صورت زیر نمایش داده شده است. این چرخه را می‌توان با جزئیات بیشتری نیز نمایش داد که در بخش ۵ به آن خواهیم پرداخت.

این چرخه غالباً به اشکال دیگری برای تصویر کشیده می‌شود. همچنین ممکن است اصطلاحات دیگری جایگزین شود. عامل مهم این است که باید قالبی برای آن در نظر گرفته شود که بحران و مدیریت آن را به صورت زنجیره‌ای از فعالیت‌های مرتبط با هم نشان دهد. این چرخه نباید به صورت سلسله رویدادها باشد که با وقوع هر بحران، شروع شده و خاتمه یابند.